

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Martini Bonacinæ Vtrivsque Signatvræ Referendarii
Compendium Omnium Operum de Theologia Morali,
omnibusque conscientiæ nodis**

Bonacina, Martino

Coloniæ Agrippinæ

Census.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41152

si ob hanc vel illam causam, restituo te Sacramentis Ecclesie
& communioni fidelium, In nomine Patris, &c. Amen. Ista
men ceremonie non sunt de essentia absolutionis. *Ibid.*

A D D I T I O.

Censuræ positæ contra non revelantes id., quod à iudice
in eis proponitur, non comprehendunt nec litigantes, nec eos
qui probabiliter credunt rem illam ab eo, qui tenet, iustè pos-
sideri; nec illos, qui certò nesciunt, quod quaeritur; aut, si
sciunt, non possunt sine periculo magni damni denuntiare.

Vid. Navar. c. 25. n. 46. Fu. *ver. accusat.* n. 29.

Irretitus aliqua censura, etiam irregularitatis, ex homici-
dio vel excommunicatione, aut suspensione, potest celebrare
ne alioqui infametur.

Navar. cap. 27. nu. 239, nam lex naturalis de tuenda fama
potior est lege humanâ, cum Navar. sentit Victor *de excom.* n.
13. Angl. *de Eucharistia* pag. 101. Lopez. p. 2. cap. 93. in fin. *Con-*
dub. q. 142. tres refert sententias, & pro hac citat Castro l. 2. l.
ult. de leg. pæn. & Sylvest. si hanc sequeris, infamie periculum
debet esse probabiliter certum. Covarr. in c. *almam.* l. p. §. 1. n.
3. & §. 2. n. 11. & Graff. l. c. 12. nu. 15. *Decis. aur.* id non con-
cedunt. *Sot. ult. d.* 18. q. 2. art. 5. coll. 17. hoc semel permittere
ad grave scandalum tollendum.

Census.

Vide v. *Vfura.*

1. Nomine *census* intellige jus percipiendi certam pensio-
nem ex re alterius frugifera, sive ea pensio sit fructuaria, sive
pecuniaria. Duplex est census, consignativus, & reservativus:
qui est contractus, quo quis transfert rem suam in alterum
quoad dominium directum vel utile, reservatâ sibi annuâ
pensione. Census verò consignativus est contractus, quo
quis alteri vendit jus percipiendi annuam pensionem, super
rebus suis, aut super persona. Et hic census triplex est; rea-
lis, personalis, & mixtus. Realis fundatur in re ipsa, ut in agrò,
vineâ, &c. Personalis in persona, quatenus talis persona po-
test aliquid acquirere proprio labore industriaque: census
verò mixtus fundatur super re & persona, Præterea census
alius

alius est perpetuus seu irredimibilis, alius temporalis, qui redimi potest à censuario. tom. 2. de Contract. disp. 3. quest. 4. p. 1. unio. n. 1. & seq.

2. Ad contractum census ex natura contractus requiruntur diversæ conditiones; videlicet, ut adsit intentio emendi & vendendi, ut adsit justum pretium (quamquam non requiritur ut pretium census æquet pensiones solvendas, habendaque est ratio oneris impositi censualistæ.) ut constituens censum super re aliena liberam habeat illius rei disponendæ facultatem; qualem non habet maritus respectu fundi dotalis uxoris suæ absque illius consensu, aut Clericus super beneficium, aut feudatarius & emphyteuta super re accepta in feudum, vel emphyteusim: præterea ut census fundetur in re frugifera, ut si res censita pœreat absque culpa censuarii, cesset census ad ratam; denique ut si aliquod onus imponatur venditori, ad quod venditor ex natura contractus non tenebatur, debitâ mercede compensetur. *Ibid. n. 5 & seq. usque ad 14.* Hoc posito.

3. Census realis licitus est concurrentibus sequentibus conditionibus; videlicet, ut census non instituat, nisi super re immobili sua natura frugifera, (quamvis fortè aliquoties non ferat) & certis finibus designata; deinde ut contractus census non celebretur, nisi numerata pecunia in actu celebrationis instrumenti coram Notario & testibus: id est, videntibus Notario & testibus pretium integrum solvi: nec sufficit ut computentur debita in pretium, vel ut censuarius fateatur sibi solutum pretium, aut res aliqua æquivalens, v. g. gemma solvatur: præterea ne pensiones anticipatæ deducantur in pactum, hoc est, ne is qui emit censum, cogat censuarium, ut sibi censum anticipatè solvat; nec tantummodo exigat pro rata temporis lapsu; quamquam potest censuarius anticipatè solvere, si propriâ sponte anticipatèolvere voluerit. Item ne venditor census obligetur ad casus fortuitos, vel ad alia onera, ad quæ ex natura contractus non tenetur, & ne fiat pactum restringens libertatem censuarii; ne alienet rem ut sui subjectam; aut ne fiat pactum solvendi censitori laudemium, vel aliam partem rei alienatæ. Item ut dominus rei censitæ volens rem censitam vendere, admoneat censualistam, num ipse velit eam emere eodem pretio, eumque aliis præferat, alioqui licitum est censualistæ repetere rem censitam venditam ipso irrequisito. Item cave-

tur fieri pactum, quo censuarius existens in mora, seu non solvens censum tempore constituto, teneatur ad interesse lucrificantis, aut ad aliquam poenam, aut ad amittendam rem censui subjectam, aut ad expensas; quamquam seclusa lege positivâ videtur teneri ad evitanda damna, quæ passus est censualista ob ipsius moram. Item ne census antea constitutus augeatur ex pensionibus debitis & nondum solutis; quamvis non sit illicitum jure naturæ censum augeri ex pensionibus nondum solutis, & traditis censuario loco pretii. Item ut semper liberum sit censuario redimere censum quoties voluerit, reddito eodem pretio quo vendiderat, non obstante quavis præscriptione, aut pacto. Item ut pretium census semel constitutum non possit augeri vel minui ex aliqua circumstantia superveniente, sed æquale pretium reddendum sit, quo census ab initio fuit emptus. Denique ut censuarius non cogatur ad redimendum censum, secluso hoc casu; quando videlicet censuarius admonuit censitorem duos menses antequam redimeret, se velle redimere; quâ denuntiatione factâ, censitor potest intra annum repetere pretium census à censuario, licet invito; Elapso verò anno, non potest pretium exigere. Circa has condiciones advertit multos Doctores affirmare non improbabiler, eas solum requiri in foro conscientiæ, quas jure naturæ seu ex natura contractus requiri paulò antè ostensum est. *Ibid. n. 14. & seq.*

4. Census vitalitius ad ementis, aut vendentis vitam, vel ad aliorum annorum numerum incertum, licitus est & validus interveniente justo pretio; nam concurrente justo pretio tam censuarius, quam censualista subit æquale periculum lucrandi & perdendi. Redimique potest à censuario census vitalitius; ita ut censuarius liberetur, & non teneatur amplius ad pensionem persolvendam, modò adsit mutuus contrahentium consensus, & servatâ proportione justum intercedat pretium. Minus tamen valet, quò plures pensiones solutæ sunt, & quò plus vitæ transactum est. *Ibid. num. 18. & 20.*

5. Adverte in constituendo pretio census, haberi posse rationem oneris impositi censualistæ, qui rem emit redimibilem gratiâ censuarii, ut dictum est de venditione cum pacto retrovendendi; neque pretium census debere pensiones solvendas æquare, *Ibid. n. 24.*

6. Emptor census potestne pactum apponere, ut quando censuarius voluerit redimere censum, non redimat nisi eadem moneta? Potest, modo qui tradit pecuniam, probabiliter credat valorem monetae non esse augendum. *Ibid. n. 36.*

A D D I T I O.

Non prohibet Bulla Pii V. debita jure naturae (ut satisfationem pro damno dato, non solvendo censum in tempore) nec dare fideiussorem, aut hypothecam etiam omnium bonorum, aut securitatem venditionis, vel solutionis; nec emere certam pecuniae summam ad vitam, ut pro mille centum. Id enim non est census, sed contractus, do, ut des. Solent quidem ad vitam ementis dari octo pro uno, possuntque pro tali pensione obligari omnia bona.

Solvendus est census in fine anni, nisi aliud habeat consuetudo, aut pactum.

Ut potest solvi pro censu pecunia, ita fructus aliquis ex pacto, etiam si locus censui subjectus, talem fructum non ferat.

Leg. Nav. de usur. n. 79.

Etiam anno, quo nullus colligitur fructus, solvendus est census.

Ubi Bulla Pii V. recepta est, negant quidam licere censum super persona constitui, alioqui licere, & super persona, & super communitate, & super bonis incertis, scilicet possessis, & possidendis; alii etiam, ubi recepta est, licere, si sit perpetuus, quod non ab omnibus conceditur.

In censu perpetuo haec necessaria sunt, 1. ut res, cujus fructus venduntur, apud venditorem sit. 2. ut fructus illos, in quos jus emitur, verè reddat. 3. ut, re pereunte, vel fructibus, sine venditoris culpa, emptor non possit fructus percipere. 4. ut pretium sit justum. 5. ut emptor census non obliget venditorem, ut redimat.

Ex natura non esse necesse, ut res, cujus fructus venduntur, sit certa, & suis finibus circumscripta; sed ex constitutione Pii V. neque necesse est ex natura, ut in censu redimibili, venditor facultatem habeat redimendi censum, per partes pretium reddendo.

De iustitia emptionis census.

Quidam cupientes effugere periculum fructuum rei, petunt a venditore, ut tutos fructus efficiat, obligando sua omnia bona, & personam, & fidejussores etiam adhibendo, ut bona omnia ad illorum fructuum certitudinem obligent. Hic contractus licitus est approbatusque ab Apostolica Sede, quibusdam circumstantiis adhibitis. 1. Ut res certa signetur, supra quam census constituatur, & hæc solum censui obligata maneat. 2. Ut hæc pereunte, venditor ad censum solvendum non obligetur. 3. Ut emptor totum pretium, quo census erit, statim ac emit, venditori solvat. Hæc secundum jus naturæ. Post constitutionem Pii V. non possunt fieri allucurationes, & fidejussiones ejusmodi, ut re censui subiecta pereunte fortuito casu, censuarius census solvere cogatur.

De quibusdam circumstantiis in censibus.

Solet statui pœna, ut si venditor per duos, aut tres annos pensionem non solverit, supra quam est census, spolietur. Quæ iustè exigitur, ut si proportionata culpæ, & venditor reverà in culpa sit.

In censu perpetuo redimibili solet adjungi pactum, ne per tres primos annos redimi possit; quod licitè fit, si emptor augeat pretium, quo census emit.

In eodem censu apponi solet, ut nisi intra certum tempus redimatur, sit irredimibilis. Quod si sit conditio, contractus est: ob hæc tamen conditionem venditor debet pretium minuire; si sit pœna, videtur usurarius. Hæc locum non habent post Bullam Pii V. irredimibiles census prohibentem.

Cùm venditor pensionem non solvit, solet emptor eam pretium facere, census augens: quæ circumstantia illicita est, cum venditor impotens est, & sine culpa non solvit.

Circumstantia, ut venditor in emptione census anticipatam pensionem solvat, illicita est.

In nullo temporali censu venditor ad capitale reddendum obligari licitè potest. In censu temporali, ad certum tempus, non debent omnes pensiones simul sumptæ excedere capitale.

le; nisi pensio incerta esset, quòd augeri minuique potest.

Quæres: An census personalis sit licitus. Anton. 2. *sum. tit. 1. c. 19.* & Angles v. *usura.* putant esse illicitum. Verùm probabilior est sententia Sot. *lib. 6 de just. & jur. qu. 5.* Bannes q. 78. a. 4. *tract. de censib.* Covar. esse ex natura rei licitum, licet practice sæpè possit esse usurarius. Probat, quia census realis idè est licitus, quia fundatur in re fructifera, cujus fructus vendi possunt; sed persona hominis, ut artificis, vel agricultor, potest etiam esse fructifera: ergo. 2. quia *Deuter. 12.* præcipitur filiis Israel, ut solvant decimas manuum suarum; & in jure Canonico *exp. non est. tit. de decim.* jubentur fideles decimas solvere ex operibus personalibus, ut ex militia, negotiatione; ergo exiguntur tributa à personis; ergo jus personale est etiam pretio æstimabile. 4. Rusticus accepto pretio potest alicui suam locare operam, vel in perpetuum, vel ad certum tempus; ergo potest alius labores illos, vel operam emere, ac proinde vertere in censum. Dices, Martin. V. & Calixt. III. *loc. cit.* videntur prohibere census personales. Resp. cum Sot. & Covar. illos non prohibere census personales, sed prohibere tantum quosdam census reales.

Quæres: An emptor, vel censualista possit obligari ad revendendum censum. Resp. cum *Med. l. c.* posse obligari, & quidem, ut vel totum censum, id est, partem censûs, eo pretio, quo ipse emit, vel quo tempore redemptionis æstimabitur, revendat. Prob. 1. Quia licet mihi vendere domum cum pacto de revendendo; ergo etiam cum eodem pacto licet revendere censum, cum par sit ratio. 2. Si non liceret, esset, quia emptor tali obligatione gravatur: at gravamen illud potest compensari minori pretio emendo ipsam pensionem. 3. Venditor potest licitè obligare emptorem, ut sibi vendat aliquem censum, à se tamen ei antè non venditum. Ergo etiam potest obligare ad vendendum eum ipsum, quam antè vendidit. Patet consequ. Quia aliàs sequeretur, cum ipsum vendendo censum, factum esse deterioris conditionis, quod dici non potest.

Quæres: An possit etiam venditor obligari ad redimendum; ac proinde census utrimque redimibilis possit esse licitus. Sot. & Covar. *l. c.* negant posse hoc fieri, vel obligare venditorem. Et ratio eorum est, quia ubi est obligatio reddendi capitale, est mutuum; ergo ille contractus esset usurarius.

rarius. At probabilior est sententia contraria, *Medin. q. 15. de usur. Major. dist. 15 q. 41. Joan. Gerson. de contract. p. 2. Abul. in 2. 25. Math. q. 209. Gabr. in 4. dist. 15. q. 12. & Covar. q. 11. 84.* Et probatur 1. In contractu communi emptionis & venditionis, emptor potest emere domum, cum pacto revendendi, ex parte venditoris; modo propter hanc obligationem emat carius, ut docent omnes: ergo idem licebit in censu. Probat, *conseq.* Quia in censu utrimque redimibili est etiam vera emptio; si enim fructus pereunt, pereunt emptori. *Resp.* quidam cum *Panorm. c. illa. t. de pignor.* id posse fieri, quando emptor computat fructus medii temporis in sortem, quam repetit à venditore. Verùm hæc responsio est insufficientis. Nam primò emptor propter jus redimendi potest dare majus pretium pro suspensione, sicut in contractu societatis, ratione assurance, diximus evenire; ergo non opus est illos fructus computari in sortem. 2. Venditor retinet fructus pretii ab emptore; ergo etiam emptor potest retinere fructus census, ut domus, agri. Nec valet, si dicas, agrum esse rem fructiferam, non pecuniam. Nam fieri potest, ut pecunia æquè sit fructifera, si exponatur negotiatori. 3. Si emptor velit ab emptore iterum illum censum emere, potest emptor non computatis fructibus suum pretium recipere, illos enim fructus, uti ex re propria jam à venditore alienata perceperat. Potest ergo idem facere obligando venditorem saltem consentientem. Patet *conseq.* Quia quod spontè potest inter aliquos fieri, potest etiam fieri ex obligatione, modo gravamen compensetur. Ad rationem *Soc. Resp. negando* antecedens, quia qui accipit rem commodatò, & in deposito, potest etiam obligari ad redimendum capitale, etiam si casu, & sine culpa pereat, & tamen idèo non esse mutuum. Sed objicies: In Comitibus imperii ann. 48. sub Carolo V. hunc contractum esse vetitum, tamquam usurarium. *Resp.* Hoc decretum Imperii duabus de causis nondum obligare. 1. Quia non est promulgatum in singulis provinciis, quod requiritur ad Leges Imperiales. 2. Quia non est à majori parte populi receptum.

Quæres: An sit licitus census vitalitius temporalis, id est, ad vitam hominis constitutus, ut si, v. g. adolescens aliquis, ut tranquillius vivat, monasterio alicui offerat 100. aureos, ut quotannis ab eodem recipiat 48. aureos; ita tamen, ut post mortem ejus summa capitalis maneat monasterio. *Henric.*
quod

quodl. 1. q. 39. & quodl. 2. q. 19 putavit esse contractum usurarium, eò quòd sit periculum, ne venditor census desideret mortem emptoris, & contra emptor desideret nãmium prolongari vitam, ac plius inde accipere, quàm valeat summa capitalis, quæ intentio est usuraria. Sed contraria sententia est communis, Ant. 2. p. sum. t. 1. c. 8. §. 11. Et probatur, quia in hoc contractu non est mutuum, nec salva manet summa capitalis; ergò abest omnis suspicio usuræ. 2. Quia in hoc contractu est vera emptio & venditio; nam primò in eo emitur pro pretio jus annui redditus, tamquam, ut ita dicamus, merx; deinde æqualis est omnis conditio emptoris, & venditoris, cum tam emptor quàm venditor possit lucrari.

Quæres: An emptio hujus census possit esse licita ad vitam venditoris, id est, ut emptor non diutius fruatur pensione, quàm venditor vivit. Resp. Illam emptionem, si debita adsint circumstantiæ, esse licitam, ut benè docet Contr. Medin. & alii; imò magis esse licitam, quàm priorem; quia in hac non est periculum, ut unus desideret mortem alterius.

Cessatio à divinis.

1. Cessatio est omissio & desistentia à divinis officiis, ab administratione Sacramentorum, & sepultura laicorum: duplex est, una generalis, quâ prohibentur divina in loco universalis, ut in regno, civitate, castro, &c. altera particularis, quâ prohibentur in loco particulari, ut in una vel pluribus Ecclesiis. Cessatio non est censura, sed fertur per modum simplicis prohibitionis, & comminatoriè tantum. tom. 1. de cessatione à divinis, disp. 6. punct. 1. n. 2. & seq.

2. Causa efficiens quæ potest imponere cessationem est Papa, Episcopus, & Capitulum Sede vacante: nam cessatio pertinet ad forum contentiosum, cui præest Papa, & Episcopus Concilium item provinciale & diœcesanum potest cessationem imponere. Ibid punct. 2. num. 1.

3. Forma ferendi cessationem hæc potest esse: Nos ob talem causam civitatem vel Ecclesiam abstinere præcipimus à divinis officiis. In ferenda cessatione hæc condiciones ferventur; ut delictum sit manifestum & notorium, ut admonetur, ob cuius culpam ferenda est cessatio, ut pareat & satisfaciat; nisi ferens cessationem, & ille contra quem fertur

tur